



70 שנה לחותו של
בדנט
עמ' 9

זה הדדדד

20 HADEREKH زوهديرخ

גיליון 33 / 26 באוגוסט 2026

מי מפחד ממדינה פלסטינית



עמ' 6-7

המנון ונד המנון



השורשים הפוליטיים
של המנון



מכתבים למערכת

הגנה למהגרים ולפליטים

אנו רוצות להזמין את הקוראים להביט על מה שהספקנו לעשות במחצית הראשונה של 2026 ומתרגשות לשתף אתכם בנקודות העיקריות מדוח הפעילות החצי-שנתי של המוקד. הדו"ח מאגד את האתגרים עמם התמודדנו, סוקר את ההצלחות של עובדי המוקד, ובעיקר – משקף מציאות חיים של אנשים רבים, שהמוקד הוא הכתובת היחידה שלהם.

המספרים מדברים בעד עצמם: במחצית הראשונה של 2026 בלבד הגיעו למשרדנו מספר כמעט זהה של מבקשים חדשים לאלה שהגיעו במהלך 2025 כולה. צוות המוקד זיהה בחצי השנה החולפת פי 2 יותר שורדות ושורדי סחר בבני אדם מאשר בכל שנת 2025; מספר ההליכים המשפטיים שהמחלקה המשפטית הגישה במהלך חצי השנה האחרונה דומה לזה שהוגש בכל 2025; וצוות המוקד קרא כאלפיים פרוטוקולים מדינוני בית הדין לביקורת משמורת ובקורב נפרסם את דו"ח המעקב אודות כליאת פליטים ומהגרים.

אירועים קשים כגון המלחמה האחרונה מול איראן, ביטול ההגנה הקבוצתית לאזרחי אתיופיה וההסלמה בפעילות האכיפה של פקחי רשות ההגירה במהלך הקיץ – הובילו לכך שצוות המוקד עבד ללא הפסקה. זו הייתה חצי שנה מאתגרת במיוחד, בהינתן חוסר היציבות הפוליטית והשפעות המלחמה שהמשיכו הרבה אחרי שהתותחים הפסיקו לרעום. על אף שהמציאות סביבנו השתנתה ללא הרף, חדר ההמתנה במשרד שלנו המשיך להתמלא מדי שבוע באנשים שבאו לבקש סיוע: פליטות המלחמה בטיגראי שבאתיופיה, אימהות מהגרות שהגיעו אלינו מלוות בילדיהן שנולדו בישראל, פליטי רצח העם בסודאן ושורדות ושורדי סחר בבני אדם.

אבל הסיפור האמיתי נמצא מאחורי המספרים שלא יכולים לתאר את התחושות של שורדות המלחמה בטיגראי, שהודות להשתתפותן בקבוצת הנשים שלנו, מבינות כעת את זכויותיהן בישראל. נשים שלראשונה בחייהן יש להן כתובת לפנות אליה אם הן נתקלות באליומות, ניצול או בקשיים בחידוש האשרות. המספרים גם לא משקפים את תחושת ההקלה של פלסטיני שנאלץ לברוח מהגדה המערבית בגלל זהותו המינית, כאשר סוף סוף קיבל אישור שהיה בישראל. המספרים לא משקפים גם את הביטחון שהליווי הצמוד של צוות המוקד העניק לו, לפני ותוך כדי הריאיון שבסופו ניתן האישור. המספרים לא מגלים איך מרגישה אישה שורדת עבדות שלא הייתה יכולה לעזוב את בית המעסיק שלה, ועכשיו סוף סוף היא חופשית.

כל אחד ממאות האנשים שנכנסו למשרדנו בחצי השנה האחרונה הם עולם ומלואו. מדי שבוע ראיתי מקרוב איך הצוות והמתנדבים של המוקד קיבלו כל אחד ואחת במקצועיות ובאמפתיה. ראיתי את הסבלנות וההקשבה לכל סיפור ולכל שאלה, את המענה הברור שמאפשר לכל אחד ואחת להחליט בעצמה על המשך דרכה. במוקד לפליטים ולמהגרים, אף אחד לא מרגיש זר.

הרב אליענה שראנג'לו, המוקד לפליטים ולמהגרים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com

או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102



דברים בשם אומרם

רע"ם: יש עקרונות ויש קואליציה

יושב ראש רע"ם מנסור עבאס העביר מסר לראשי 'גוש השינוי', לפיו לא ידרוש הכרה בפלסטין, או ניסוח דומה, במסגרת משא ומתן קואליציוני. עבאס הסביר היום שאף שהכרה בפלסטין היא עמדת המפלגה העקרונית, היא לא תיתרגם לדרישה פוליטית. המסר של עבאס מגיע לאחר שבמהלך הוועידה הכללית של המפלגה בטייבה, אמר 'מדינת פלסטין חיה וקיימת, והעולם מכיר בה חוץ מארצות הברית וישראל'. איזנקוט השיב לעבאס והבהיר בהודעה שפרסם: 'אין מדינה פלסטינית, ובממשלה שנקים לא תקום מדינה פלסטינית'."

יערה שפירא, כאן 11, 24.8

אם זה נשמע כמו אפרטהייד...

"חברת הכנסת נעמה לוימי מהדמוקרטים על האמירה של מנסור עבאס כי 'מדינת פלסטין חיה וקיימת': 'אנחנו צריכים לחתור להסדר מדיני שלא יקבע כרגע מדינה פלסטינית, ושיקבע תהליך היפרדות שיאפשר לנו שקט וביטחון'."

כאן רשת ב', 24.8

הליכוד: שקרנותם אומנותם

"אתמול בצהריים פניתי לדובר שר הביטחון לגבי שריון צפוי של ישראל כ"ץ ברשימת הליכוד, התשובה שקיבלתי הייתה 'שקר'. פניתי גם לדוברת של חיים כץ באותו נושא (שריון של ישראל כ"ץ), והיא אמרה לי שזה 'שמועות מומצאות', ו'לך תבדוק את המקורות שלך'. הלילה הודיעו בליכוד שמשריינים אותו ברשימה'."

יובל שדה, חדשות 12, 11.8

חוטפי הגופות וסוחרי המוות

"על פי האומדן של מערכת הביטחון, ישראל מחזיקה בכ-1,700 גופות של פלסטינים ובכמה גופות של אזרחים ישראלים וזרים, שאמורים בעת הצורך לשמש כקלפי מיקוח לשחרורם של חטופים ישראלים. הערת אזהרה לפני שמתחילים לשמוח: מדובר באומדן בלבד. צה"ל אינו יודע בוודאות מה מספרן המדויק של הגופות או מה מצבן, וכאלף מהן אינן מזהות'."

צבי בראל, "הארץ", 12.8

משבר שוק הדיור או משבר הדיירים?

"מאז 2010 מחירי הדירות עלו ביותר מ-130%, בזמן שההכנסה נטו של משקי הבית עלתה בכ-65% בלבד. המשכנתא הממוצעת כבר חצתה את רף מיליון השקלים, וההחזר החודשי הממוצע על משכנתאות חדשות הוא סביב 5,800 שקל. נהיה קשה לקנות דירה: גם לגייס את ההון העצמי וגם לעמוד בהחזר'."

יוסף חרש, "דה מרקר", 12.8



מפגנים למען מדינה פלסטינית עצמאית, ספטמבר 2024 (צילום: זו הדרך)

מי מפחד ממדינה פלסטינית

המפלגה, יאיר גולן, אמר בראיון לרדיו 103FM: "לדבר על מדינה פלסטינית זה דבר שהוא הרסני למדינת ישראל", ואז הוסיף: "היינו צריכים לדבר עכשיו על תהליך שבמרכזו העיקרון של הפרדות אזורית, עם אחריות ביטחונית בידי ישראל". אבוי, זה כנראה המקסימום לו מסוגל השמאל הציוני כיום – המשך הכיבוש עם "הפרדות אזורית" מהפלסטינים. אפילו ח"כ נעמה לזימי, חביבת הקהל, הייתה מסוגלת לומר רק כי "יש לחתור להסדר מדיני שלא יקים מדינה פלסטינית בקדנציה הנוכחית".

אם לא הדמוקרטים, אולי לפחות מנסור עבאס עצמו יאבק למען מדינה פלסטינית? אך יו"ר רע"מ נבהל כנראה מהתגובה לדבריו, ולפי דיווח של "כאן חדשות" מיהר להעביר מסר לראשי "גוש השינוי" לפיו לא ידרוש הכרה בפלסטין במסגרת משא ומתן קואליציוני. עבאס אף הסביר כי הכרה בפלסטין היא אמנם עמדת המפלגה העקרונית, אך היא לא תתורגם לדרישה פוליטית. במילים אחרות, עקרונות לחוד ומעשים לחוד. ברמה המעשית, הדבר שעבאס רוצה יותר מכל הוא לגיטימציה בעיני הציבור היהודי שתכשיר את כניסתו לממשלה. לכן הוא פועל בימים אלה לשריין את ח"כ לשעבר יואב סגלוביץ' ברע"מ. צירוף לרשימה של ניצב במשטרה לשעבר נועד לסייע לשכנע את הקונצנזוס הציוני ב"כשרותו" ובנאמנותו של עבאס.

החלופה היחידה למלחמת הנצח

מול הימין וחוקיניו החלולים במרכז, הפחדנים בשמאל הציוני והאופורטוניסטים ברע"מ, בבחירות הנוכחיות מתמודדת רק רשימה אחת שגם תומכת בפיתרון שתי המדינות וגם נאבקת למימושו בפועל – הרשימה המשותפת. זו הרשימה היחידה המציגה חלופה מהותית למלחמת הנצח: סיום הכיבוש, הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בצד ישראל והסכם שלום ישראל-פלסטיני וישראל-ערבי צודק ויציב.

אסף טלגם

סערה תקשורתית קטנה אירעה השבוע לאחר שיו"ר רע"מ, ח"כ מנסור עבאס, אמר בוועידה הכללית של מפלגתו: "אנחנו רוצים גם שהשלום בין מדינת ישראל למדינת פלסטין יתממש. אנו מכירים במדינת פלסטין, ומדינת פלסטין קיימת, וכל העולם מכיר בה. על ארה"ב וישראל להכיר בה גם. שלום הוא שיבטיח את סיום הסכסוך, את סיום הכיבוש, ואת השגת הפיוס והשלום בין העם הפלסטיני והעם היהודי. ואנחנו, בני הקהילה הערבית-פלסטינית, אזורי מדינת ישראל או אזורי ישראלים, משמשים גשר להשגת מטרות אלה. גשר להבנה, לפיוס, לסיום המלחמות ולהשגת ביטחון וביטחנות לכל האנשים - לפלסטינים ולישראלים בכל האזור ובכל העולם". ראשי מפלגות הקואליציה התנפלו על דבריו העדינים והמתונים של עבאס כמוצאי שלל רב. ראש הממשלה נתניהו הכריז: "כל עוד אני ראש הממשלה, לא תקום מדינה פלסטינית". נתניהו אף ניצל את ההזדמנות כדי לתקוף את יריביו באופוזיציה הציונית: "המחיר של קואליציה שמאל עם האחים המוסלמים נחשף שוב. אלה הם השותפים של איזנקוט, ליברמן וטרופר, שמחרימים את בוחרי הליכוד אבל מקדמים בברכה את תומכי טיבי ובל"ד" (הבלבול בין רע"מ לבין תע"ל ובל"ד במקור).

למרבה הצער – אך לא למרבה ההפתעה – גם באופוזיציה הציונית בחרו לתקוף את דבריו של עבאס או להתנער מהם. גדי איזנקוט, יו"ר מפלגת "ישר" והמועמד המוביל להחלפת נתניהו, הכריז: "אין מדינה פלסטינית, ובממשלה שנקים לא תקום מדינה פלסטינית". נדמה כי איזנקוט למד את השיטה של מפקדו לשעבר בני גנץ – להתיישר תמיד לימין הליכוד ולא להציג שום עמדה עצמאית. כבר ראינו לאן זה הביא את גנץ, המפרפר בימים אלה עמוק מתחת לאחוז החסימה.

הדמוקרטים: מדינה פלסטינית הרסנית לישראל

אם זו עמדתו של איזנקוט, מי יגן על פתרון שתי המדינות? אולי מפלגת "הדמוקרטים" – היורשת של מרצ, לשעבר נושאת דגל הפתרון המדיני בציבוריות הישראלית? אולם יו"ר

השורשים הפוליטיים של הפשיעה

תופעה של פשיעה מאורגנת שלא עוסקת בסחר בסמים ובשירותים ובסחורות לא חוקיים, אלא באספקת שירותי משילות לא פורמליים או לא חוקיים.

תחומי העיסוק שלה דומים למה שעושה המדינה. המאפיה היא מעין תחליף מדינה: מספקת הגנה, אכיפת נורמות שונות, בוררות, אבל גם תחומים כמו תשתיות, פינוי זבל, ניקיון, ושירותים של חינוך ורווחה, פרוטקשן והלוואות, גביית חובות ואכיפת חוזים. מאפיה היא מה שקורה כשפשיעה מאורגנת פוגשת פוליטיקה. זה פשע המתהווה בזיקה למדינה ולכלכלה הפורמלית. באיטליה רואים במאפיה "שזירה" עמוקה של האינטרסים הפוליטיים, העסקיים והפוליטיים.

מאפיה צומחת במצבים של פתיחה של שווקים קפיטליסטיים חדשים – במקומות בהם המדינה חלשה או לא נוכחת. כפי שקרה בסיציליה עם שקיעת הקניין הפאודלי וברוסיה אחרי קריסת ברה"מ, כך גם בישובים הערביים בישראל בעקבות סגירת השווקים בשטחים לאחר האינתיפאדה השנייה – שווקים רבים נפתחו בבת אחת. מצד אחד יש פיתוח כלכלי קפיטליסטי מהיר; מצד שני המדינה נעדרת – אין הגנה, אכיפה ושירותים להסדרת השווקים החדשים.

כשנפתחים עסקים חדשים, יוזמות עסקיות ערביות מייצרות הצבר הון חדש. מישוהו צריך לאכוף את החוזים, לתת הלוואות, לגבות חובות, להגן מפני פריצות ושוד, לסייע בהסדרת מיסוי ועוד. כשהמדינה לא ממלאת חובותיה כפי שהיא עושה בשוק הישראלי הכללי, נוצר ואקום שאליו נכנסות הכנופיות המשתפות פעולה עם היזמות העסקית. זהו שיתוף פעולה רעיל וקטלני בין הון ואלומות.

קשרי צבא-פשיעה

הרקע הפוליטי של הפשיעה והקשר שלה למבנה היחסים בין המשטר לחברה הערבית היו נוכחים תמיד, ציינה מעוז. החברה הפלסטינית בישראל סבלה מהדרה וממחסור במשאבים מאז קום המדינה, ובתוכה התפתחה גם פשיעה "חברתית" – פשיעה שנבעה מעוני וממצוקה והייתה ברובה פשיעה בהיקף קטן. ד"ר מעוז התייחסה לכך שבשנות ה-80 צמחו ארגוני פשיעה גדולים, בהם אבו לטיף, מתוך קשרים עם מערכת הביטחון. לדבריה, חלק מהמעורבים שימשו סיוענים של משרד הביטחון והבריחו סמים באמצעות טרקטורים של קבלנים שביצעו עבורו משימות.

כשבוחנים את הגיאוגרפיה של הפשיעה עד שנות ה-2000, ניתן לראות כי היא התרכזת בעיקר בערים המעורבות, ששימשו אזורי חיכוך ומפגש בין החברה היהודית לערבית, וכן באזורי הגבול – בצפון ובדרום.

לדבריה, חלק מההברחות שהגיעו מעבר לגבול נעשו בידיעה ובמידה מסוימת של שיתוף פעולה מצד גורמי ביטחון, שהשתמשו במבריחים לצורכי מודיעין, להעברת מידע ולביצוע משימות מעבר לגבול או מול גורמים שלא יכלו לפעול מולם באופן ישיר.

מעוז הסבירה שההטבות שהשב"כ נותן לסייען יכולות להיות נשיאת נשק, או אפשרות להקים חברה שמנפיקה חשבוניות פיקטיביות, דבר שניתן להרוויח ממנו מיליונים. ברור וידוע ולא צריך להפתיע, שארגוני ביון מגייסים עבריינים. סאמח עיראקי הזכיר בהקשר זה שאפילו מפכ"ל המשטרה לשעבר, קובי שבתאי, אמר שאין ביכולתו להתגבר



מצא מין את מינו: החשוד בפלילים נתניהו וראש עיריית נצרת לשעבר החשוד בפלילים עלי סלאם (צילום: משרד ראש הממשלה)

ההקשר הפוליטי של משבר הפשיעה בציבור הערבי עמד במרכז מפגש שהתקיים בשבוע שעבר בסניף החדש של חד"ש בהוד השרון. במפגש תחת הכותרת "אלימות פלילית או פוליטית" השתתפו סגן ראש עיריית טירה, עו"ד סאמח עיראקי, והחוקרת ד"ר אילת מעוז. הדוברים דנו בפשיעה בהקשר הפוליטי ולא כעניין "תרבותי" כמו שמערכת התעמולה הגזענית שבה וטוענת.

סאמח עיראקי פתח את האירוע והציג את ההקשר הרחב. בתחילת האינתיפאדה השנייה (2000), אמר, היו ארבעה ימים של מאבק ועימותים בין החברה הערבית לבין המשטרה וכוחות היס"ם. אז, לדבריו, "נפל האסימון" לממסד, שראה עד אז את האוכלוסייה הערבית בתור "הערבי הטוב והנאמן למדינה היהודית". הממסד הבין כי קם דור צעיר שעומד על זכויותיו ותובע את מקומו. במהלך האירועים נרצחו בידי המשטרה מפגינים צעירים בני 17 עד 25. אז, לדברי עיראקי, החל תהליך שבו הממסד פועל נגד החברה הערבית וממסגר אותה כאויב מבפנים וכ"פצצה מתקתקת". בהמשך, ציין, התהליך הגיע עד כדי עידוד ותמרוץ של העברת השליטה בחברה הערבית לידי ארגוני הפשיעה.

ד"ר אילת מעוז המשיכה את דבריו והסכימה עם המסגור של צמיחת תופעת הפשיעה הנוכחית בחברה הערבית על הרקע הפוליטי של יחסי המשטר המשתנים עם החברה הערבית. במקביל לאירועי אוקטובר והאינתיפאדה, קרו גם תהליכי הגלובליזציה והניאו-ליברליזם ששינו מאוד את האפשרויות הכלכליות בארץ. ישראלים יהודים הפסיקו לנסוע לסחור ולעשות קניות בשטחים בעקבות המצב הביטחוני והאינתיפאדה, ובישובים הערביים התחילו לצמוח שווקים חדשים, יזמות ועסקים. ישנם גורמים שנעשו טפילים על הפעילות הזו, ומכריחים את בעלי העסקים לשכור אותם כדי להגן עליהם, כדי לתת להם הלוואות ומימון, שקשה לאזרח הערבי לקבל מהבנקים.

מארגוני פשיעה למאפיה

מעוז הסבירה שתופעת הפשיעה המאורגנת היום עברה מארגוני פשיעה רגילים, לכדי צמיחה של תופעת "מאפיה" –

עלה לשלטון עלי סלאם, שגדל בעירייה של חד"ש. ב-2015, עם הקמת הרשימה המשותפת והופעתה מחדש של מסגרת פוליטית מאוחדת - חזית שמציבה דרישות מול השלטון - הגיע איימן עודה, ראש הרשימה, לנצרת להפגנה נגד המתקפה על עזה. עלי סלאם צולם בערוץ 2 כשהוא מנסה לגרש את עודה מנצרת, ובכך, לדברי מעוז, "קנה את עולמו" בחוגי הימין והפך סמל של הערבי שמוכן ללכת איתם. הדימוי הזה התחזק בהמשך, כאשר נתניהו הגיע לנצרת וסלאם חיבק אותו וכינה אותו "אבו יאיר".

ב-2015 החל ביישובים הערביים יישום של תוכניות שונות לפיתוח כלכלי. לדברי מעוז, לשלטון היה אינטרס להשפיע על השאלה מי ירוויח ומי יפסיד מהמהלך, וגם מי יקבל עליו את הקרדיט. המהלך לא מוסגר כהישג של הרשימה המשותפת, והיא לא קיבלה קרדיט על כך שדווקא בעקבות התגבשותה הושקעו כ-10 מיליארד שקלים ביישובים הערביים. בהמשך הגיע מנסור עבאס וקיבל את הקרדיט על תוכנית להעברת 30 מיליארד שקלים לחברה הערבית. לדברי מעוז, לגורמים שונים היה אינטרס להציג את התוכנית כהישג שלו, אף שבפועל היא גובשה במשרד האוצר בהובלת חסאן טואפרה. הרשימה המשותפת הייתה גורם הרבה יותר מכריע בכך שפתאום יש תוכנית כלכלית לציבור הערבי - באמצעות לחץ שהפעילה שאיפשר לפתוח אפשרויות כאלה. במקביל, הממסד קידם תהליך של דה לגיטימציה כולל להנהגה של המשותפת, בין השאר באמצעות עלי סלאם, שלשלטון היה אינטרס חזק לעצום עין מול השחיתויות שלו עד שעיריית נצרת נקלעה לחובות של מאות מיליונים, וארגוני פשע "שתו" את כל תקציבה.

ארגון בכרי שהתיישב בנצרת באותו מועד השתלט די מהר על העיר. ב-2018 הצליח לתפוס שליטה על שורת חברות קבלניות שעוד קודם שימשו את עלי סלאם להעברת כספים למקורביו. הארגון רכש את חובות חברות הקבלן ובהדרגה נהיה לשותף מוביל ובעל החברות. לעירייה היו חוזים קיימים עם החברות הללו, והכספים של העירייה נסחטו עד לקריסה כלכלית טוטאלית. כיום נצרת מנוהלת בידי ועדה קרואה.

הפרקטיקה של השתלטות על חברות באמצעות רכישת חובות נפוצה כיום בעולם העסקי. למשל, אם ספק חייב לי כסף ולא שילם, אני יכול לפנות לארגון פשיעה ולמכור לו את החוב. הארגון יפעל לגבייתו, אך בדרך ינפח אותו פי עשרה, עשרים ואף שלושים, וינסה לגבות אותו גם מבני משפחתו של החייב - מהאח, מהדוד ומקורבים נוספים. כך עלולה משפחה שלמה להסתבך בחובות שאין באפשרותה לפרוע, ובמקרים רבים התהליך מסתיים בהשתלטות הארגון על החברה כולה.

עיראקי ומעוז סיכמו שצמיחת ארגוני הפשיעה מבוססת היטב על יחסי המשטר עם הציבור הערבי. הייבוש בתקציבים למסחר, לתעשייה, לחינוך ולשירותים - יצר ואקום המעלה על נס את ארגוני הפשיעה. גורמי הבטחון המשתפים איתם פעולה משלימים פעמים רבות את התופעה. התוצאה היא מיעוט שמודר מהגנה, מגישה לזכויות חברתיות ולהזדמנויות וממוסגר בידי השלטון כאויב וכסיכון בטחוני. השילוב של "פרוטקציה ופרוטקשן" שמעניקים ארגוני הפשיעה מהווה שירותי משילות חלופיים לאלה שהמדינה לא נותנת, וכך מפקירים את החברה הערבית למצב של רציחות ללא גבול. הפתרון חייב לבוא עם שינוי עומק של יחסי המשטר עם הציבור הערבי, ועם תיקון אמיתי המבטיח לאזרח הערבי זכויות, גישה, תקציבים והזדמנויות, בד בבד עם יבוש הפשיעה המאורגנת באמצעות משטרה יעילה ודמוקרטית שרואה באזרחים הערבים אנשים שיש להגן עליהם.

נועה לוי

על ארגוני הפשיעה כיוון שהם נמצאים תחת ההגנה של השב"כ בשל מעמדם כסייענים. מעוז משלימה ואומרת: "כששוטר מספר 1 אומר 'אני לא יכול לעשות כלום כי השב"כ מגן', אני לא מקבלת את דבריו. אל תצטדק - יש לך כל כך הרבה תיקי חקירה, ואתה מצליח בתיקי רצח לפתור פחות מ-15%, יש לך עוד הרבה כלים והרבה מה לעשות. אין לקבל את טענותיו כי יש לו הרבה עבודה".

עיראקי הדגיש כי בניגוד לעבר, כיום הפשיעה הגיעה גם ליישובים שלווים, שקטים ומוסדרים, ישובים משכילים וחזקים שבעבר לא האמינו שתופעת הפשיעה תגיע אליהם. גם סוגי הפשיעה השתנו - פרוטקשן, השתלטות על מכרזים והלוואות בשוק האפור. הרבה פעמים אלה אותם גורמים שבעבר שיתפו פעולה עם המדינה בכל מיני דרכים, וגם עכשיו הם ממשיכים לשתף פעולה.

ארגון אבו לטיף

אחד הארגונים שצמחו בצפון ושקיים לגביהם מידע רב הוא ארגון אבו לטיף, מספרת מעוז. לדבריה, מאחר שהוגשו נגד אנשי הארגון כתבי אישום, חלק ניכר מהמידע בעניינם פומבי. אחד מכתבי האישום הוגש נגד ראש מועצת ראמה, שאוקי לטיף בטענה שתיווך בעסקת סחיטה שנערכה במשרדו. שני אחים מראמה, שבית העסק שלהם וחלקים מהמפעל שלהם הוצתו, פנו אליו, והוא תיווך בינם לבין הגורמים שדרשו מהם לשלם כסף כדי להפסיק את התקיפות.

אלא שבמהלך המשפט התברר כי המשטרה עצמה ביקשה מראש מועצת ראמה להתערב בסכסוך. לדברי מעוז, לא היה מדובר במקרה חד-פעמי: המשטרה פנתה אליו עשרות פעמים בבקשה לגשר בסכסוכים ולארגן "סולחות" באזור. שוטרים שעלו להעיד במשפט סיפרו כי שוחחו איתו מאות פעמים וביקשו את התערבותו בסכסוכים שונים. לדבריהם, הוא היה מתייבב "כמו חייל" - מארגן סולחות ואף פועל לעצירת הפגנות.

מעוז הוסיפה כי במהלך המשפט עלה מקרה ספציפי, המגובה בעדויות שוטרים, של הפגנה שבה הגיע שאוקי לטיף למקום, הרים את בלם היד, הורה למפגינים להתפנות - והם אכן התפנו. לדבריה, המשטרה עושה שימוש במוניטין ובכוח של הארגון העברייני כדי לשמור על השקט בקרב ה"ילידים". זהו שיטור קולוניאלי פר אקסלנס.

נצרת כדוגמת מפתח

סאמח עיראקי תיאר את ארגון הפשע בכרי, שלדבריו סחט את עלי סלאם, ראש עיריית נצרת: מאחורי הארגון עומדת משפחה של משת"פים שהועברה מעזה בידי מנגנוני הביטחון. אילת מעוז ציינה כי נצרת הייתה בשליטת חד"ש ובה צמח המודל של החזיתות העירוניות. חד"ש התארגנה וקיבלה את שמה בעקבות חזית נצרת בראשות תאופיק זיאד שהוקמה ב-1975. לדבריה, הרעיון של החזית היה: נמאס לנו שהשלטון משחק בנו בשיטת הפרד ומשול, ושהממסד מנהל איתנו יחסי תן וקח וקומבינות שונות. במקום זאת, נהיה חזית אחת ומאוחדת שתדרוש יחד זכויות עבור הציבור.

בשנות ה-70 היינו עדים לשרשרת של תהליכים פוליטיים של חיזוק המאבק של הציבור הערבי באמצעות איחוד כוחות מול הממסד - הקמת חזית נצרת, הקמת חד"ש, יום האדמה, והקמת ועדת המעקב. הכוח הפוליטי של הפלסטינים הבהיר: נשיג שוויון רק יחד ולא בדיללים פרטניים מול השלטון שיגרמו קרעים פנימיים וסכסוכים.

שנים רבות הנהיגה החזית את עיריית נצרת - עם הרבה מוטיבציה ומחנות התנדבות היסטוריים (שחלק מהנוכחים במפגש, יהודים וערבים, היו בהם). ב-2013 התרחש מהפך,

עלינו לחתור לשינויים יסודיים במערכת החינוך

דו-קיום ודמוקרטיה מתחילים בכיתה

זכויות אדם, הכרה במיעוט, היכולת להכיר ביותר מנקודת מבט אחת. חינוך לשלום אין משמעו מחיקת הסכסוך או ההבדלים. להיפך. הוא דורש ללמוד את הסכסוך בצורה אמיתית.

אי אפשר לחנך לדמוקרטיה תוך התעלמות מהמציאות. גם הכיבוש והדיכוי חייבים להיות חלק מהשיח החינוכי. אי אפשר לחנך לדמוקרטיה תוך התעלמות מהמציאות שבה מיליוני פלסטינים חיים תחת כיבוש. אי אפשר ללמד זכויות אדם באופן אוניברסלי, ובמקביל ללמד שהזכויות של האחר הן עניין משני. כאשר ילד לומד שחירות היא ערך אוניברסלי, איך באותה נשימה הוא לומד שהחירות של האחר תלויה רק בצרכים הביטחוניים של העם היהודי?

שישה שינויים הכרחיים

לדעתי, עלינו לחתור לשינויים בסיסיים במערכת החינוך: ראשית, לימוד אמיתי של שתי ההיסטוריות ולא רק של סיפור אחד; שנית, היכרות עם החברה הערבית והפלסטינית כחלק מהידע הבסיסי שכל תלמיד בישראל צריך לרכוש; שלישית, הוראת השפה הערבית באופן משמעותי ולא כמקצוע שולי; רביעית, חינוך לזכויות אדם ולשוויון אזרחי; חמישית, הכשרת מורים להתמודד ללא פחד עם הנושאים של מלחמה, גזענות, לאומיות, כיבוש וסכסוך; ושישית, גם באקדמיה צריך ליצור מרחבים שבהם אפשר לדבר על המלחמה, על הכיבוש ועל הסבל של שני העמים, בלי שכל שיחה תהפוך מיד מבחן נאמנות ועילה לרדיפה פוליטית לוועדות משמעת ולמעצרים. ולבסוף, איזה אדם ברצוננו שהחינוך יגבש? בסופו של דבר, השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו אינה רק איזה ידע אנחנו נותנים לילדים שלנו, אלא אלו בני אדם הם יהיו כשהם יגדלו במקום הזה?

האם הם יראו מול העיניים שלהם אויב או בן אדם? האם הם ידעו רק לפחד ממנו או גם להקשיב לו? האם הם יגדלו להגן רק על הזכויות של הקבוצה שלהם או שיבינו שדמוקרטיה אמיתית נבחנת דווקא בזכויות שלהם וזכאי מי שאינם שייך לקבוצה שלנו? אם אנחנו באמת רוצים להיאבק על עתיד דמוקרטי בישראל, זירת המאבק הזו היא במערכת החינוך.

התקווה מתחילה בכיתה

מה נותן לי תקווה דווקא בזמן הזה? אם בכוח החינוך לבנות פחד, ניכור והפרדה – הוא יכול לבנות גם סקרנות, ביקורתיות, אמפתיה ושותפות. אני רואה את האפשרות הזאת בכל פעם שסטודנט יהודי וסטודנט ערבי מצליחים, למרות כל מה שמפריד ביניהם, להקשיב זה לזה, לשאול שאלות ולהבין שהאדם שמולם מורכב הרבה יותר מהתמונה שקיבלו עליו בבית הספר.

שם מתחילה התקווה שלי. לא באשליה שאין בינינו מחלוקות. אלא באמונה שאפשר ללמוד לחיות אחרת עם המחלוקות האלה. החזון שלי הוא חברה שבה יהודים וערבים לא רק חיים זה בצד זה – אלא מכירים זה את זה, שומעים זה את זה, שווים זה לזה ושותפים בבניית העתיד. ובעיניי, הדרך לשם מתחילה במקום שבו הכול מתחיל: בכיתה.

נסרין מורקוס

מדבריה בהפגנה נגד הממשלה, כפר סבא, 22.8

אני רוצה לדבר היום על הקשר בין שלושה דברים נפרדים לכאורה: החינוך שהתלמידים מקבלים, המציאות הפוליטית והחברתית בה הם חיים, ומה שקורה במפגש בין יהודים לערבים אחרי שהם מסיימים את חוק לימודיהם.

אני לא מחדשת לכם באמירה שחינוך הוא תפיסת עולם ולא רק מתמטיקה, היסטוריה או אזרחות. חינוך הוא גם הדרך בה אנחנו מלמדים ילד לראות את עצמו, את החברה שלו ואת האדם שנמצא מולו. העולם שבו גדלים התלמידים בישראל הוא עולם של מלחמות, של כוננות לקראת מלחמה נוספת, של כיבוש ודיכוי, של סכסוך לאומי ושל אפליה, גזענות ואלימות. זו גם חברה שבה המיעוט הפלסטיני חי במשך שנים, עד 1966, תחת ממשל צבאי. השלכותיה של אותה מדיניות עדיין נוכחות בחברה הערבית והאיום על הציבור הערבי מפי שרים וחברי כנסת נמשך עד היום, ולקראת הבחירות אף מתעצם.

מערכת החינוך אינה מתקיימת בחלל ריק. במשך שנים מיישמים מדיניות המעמיקה את ההפרדה בין יהודים לערבים – לא רק במרחב הפיזי, אלא גם בתודעה. הפרדה זו מקשה על תלמידים להכיר זה את זה, להכיר את ההיסטוריה של האחר ולשאול שאלות לגבי המציאות בה הם חיים. ומה קורה כאשר ילדים גדלים בתוך בורות שנכפית עליהם? כאשר מפרידים ביניהם לא רק פיזית, אלא גם באמצעות חינוך שמסתיר עובדות, מחזק פחד וסטריאוטיפים ואינו נותן להם מספיק כלים לחשיבה ביקורתית?

מה יהיו ההשלכות של חינוך זה בעוד עשרים, שלושים או חמישים שנה? הרי גם אם פוליטיקאים כמו בן גביר וסמוטריץ' מאיימים בהפרדה, בסופו של דבר כולנו, ערבים ויהודים, נשארים כאן. יהודים וערבים ימשיכו לחיות כאן זה בצד זה. ולכן השאלה היא לא האם נחיה יחד, אלא: באיזה אופן נחיה יחד?

חינוך לחברה משותפת

איזה סיפור אנחנו מספרים לילדים? מדינה שיש בה שני לאומים והמבקשת להיות מדינה דמוקרטית ומתוקנת, אינה חיה ממלחמה למלחמה ורואה בחינוך רק מערכת שמעבירה ידע, מכינה לשוק העבודה או מכינה לשירות צבאי. על החינוך לעמוד בראש סדר העדיפויות כההליך שבונה חברה בריאה, הומנית, שוויונית ודמוקרטית. אך בבנייה של חברה כזאת במדינה שיש בה שני לאומים, אין מקום למערכת חינוך המלמדת לאום לראות את האחר דרך סיפור שונה לחלוטין, ולעיתים קרובות לראות בו אויב.

במשך שנים, מערכת החינוך העברית מלמדת את הסכסוך מתוך נקודת המבט היהודית-ציונית. בתוך הסיפור הזה, הסיפור הפלסטיני – ובמיוחד הסיפור של הפלסטינים הילידים שנשארו כאן אחרי הנכבה – מקבל מקום מוגבל מאוד. הערבי מתואר לא פעם כ"אויב", כ"איום ביטחוני", כמי שנמצא מעבר לגבול או כחלק מהבעיה. לעומת זאת, הרבה פחות מקום ניתן להיכרות אמיתית עם החברה הערבית בישראל: ההיסטוריה שלה, הנכבה, החיים תחת אפליה, הזהות הלאומית, התרבות, השפה והחוויה היומיומית של אזרחים ערבים במדינה. וזה לא פרט שולי.

דמוקרטיה אינה עולה בקנה אחד עם כיבוש

האחריות של החינוך היא בעיניי הנקודה המרכזית. דמוקרטיה אינה רק בחירות, רוב ומיעוט. היא גם שוויון,

כך מכשילים את מערכת החינוך

יוזמה חדשה לעלייה ולשילוב של מורים יהודים זכאי חוק השבות מארה"ב וקנדה במערכת החינוך בישראל. מבלי לדבר על הקשיים בקליטת מהגרים דווקא בתפקיד אשר השפה היא מרכיב משמעותי בתוכו, היוזמה, אליה ניתן להתייחס לכל היותר בתור קוריוז, מלמדת על היקף הניתוק בין הגויה לבין המציאות.

מדינת ישראל, המתמודדת עם מאזן הגירה שלילי ועם שפל חסר תקדים בתדמיתה בקרב יהדות ארה"ב על רקע רצח העם בעזה ופשעי המלחמה שהיא מבצעת מאז אוקטובר 2023, הוגה כעת תוכנית שבמסגרתה היא מבקשת לצמצם מחסור של עשרות אלפי מורים באמצעות הגירה של יהודים דווקא מארה"ב. יתר על כן, במשרדים הרלוונטיים קיימת אמונה כי מניעים אידאולוגיים אצל המורים המיועדים יעזרו לגשר על הפערים בין השכר המוצע בתחום ההוראה בישראל לבין השכר במדינות המקור. כצפוי, יוזמי התוכנית מציעים להעסיק אותם מורים בחוזה אישי על מנת לצמצם את הפער בשכר.

אשר לחוזים האישיים, המעניקים כביכול "תנאים אטרקטיביים", יש לציין כי מידת האטרקטיביות שלהן מוטלת בספק רב. משרד האוצר דרך דובריו בתקשורת פרסם לאחרונה שהשכר ההתחלתי במסגרת החוזה האישי יהיה 19 אלף שקל לחודש. אולם לא טרח לציין כי שכר זה ישולם למשך עשרה חודשים בשנה בלבד, ולכן במהלך חופשת הקיץ הם לא יהיו זכאים לשכר. כמו כן יידרשו אותם מורים לשעות עבודה רבות יותר בהשוואה להסכם הקיבוצי, לא יהיו זכאים לימי החופשה של מערכת החינוך, לגמולי השתלמות ותפקידים המאפשרים עליה בשכר, וכמובן לא יהיו זכאים להגנה קיבוצית ולביטחון תעסוקתי.

עוד צבא

לחזון הימני הישן נושן של הפרטה ופגיעה במעמד העובדים, הצטרף לאחרונה גם רעיון עוועים נוסף הנוגע לרעה חולה נוספת במערכת החינוך הישראלית – המיליטריזציה. אביגדור ליברמן, בני גנץ ונפתלי בנט הציעו לאחרונה, כל אחד בדרכו ובסגנונו, את ביטולה של כיתה י"ב והחלפתה במתכונת כזו או אחרת של מכינה קדם-צבאית או של מסגרת שנועדה לעודד שירות צבאי, בצד תוכניות שונות לעידוד יזמות ומעורבות בקהילה.

הפדגוגים הגדולים מבקשים לפתור כאן בעיה שלא קיימת על ידי החמרה של בעיה כרונית: מערכת החינוך בישראל, על שבועות הגדנ"ע שלה, הצווים האחרים שלה, המסעות בעקבות לוחמים, סדנאות ההכנה, תוכנית הלימודים, הטקסים וכו' מכווניה ומסלילה את הנכנסים בשעריה למיליטריזם ולשירות צבאי כבר מגן הילדים.

כדי למשוך עוד אנשים למערכת החינוך נחוצים תנאים טובים יותר למורים ולא גימיקים חלולים: עוד כיתות לימוד והפחתה של העומס הקיים; עוד מרחבים לעבודה פרטנית ובקבוצות קטנות עם תלמידים; עוד תוכניות לקידום תפיסות של שלום, דמוקרטיה, מניעת אלימות וביעור גזענות וכן הלאה. מערכת החינוך אינה זקוקה להצעות שנועדו להפוך אותה לאגף אדם.

אם נבקש להחמיא לשר החינוך יואב קיש, נאמר כי תחת כהונתו התאפיינה מערכת החינוך בעיקר בדריכה במקום. אך תיאור מדויק יותר הוא של הליכה לאחור. לא טופלה אף לא אחת מבעיות היסוד של המערכת והפוליטיזציה שלה הקצינה. למעשה, הדבר החיובי היחיד שניתן להגיד על הכהונה של קיש במשרד הוא שבעקבות כשלונו המהדהד נתפס החינוך כנושא מרכזי במערכת הבחירות שבפתח ולקראת שנת הלימודים שתיפתח בשבוע הבא. אך אליה וקוץ בה: כאשר בוחנים את ההצעות השונות שהעלו לאחרונה פוליטיקאים ומשרדי ממשלה, נראה כי רובן לא פותרות את בעיות היסוד של מערכת החינוך בישראל, אלא מחמירות ומנציחות אותן. אחת ההצעות שעלו לאחרונה זוכה בהד תקשורתי רב היא הצעת האוצר בדבר פירוק של משרד החינוך והעברת סמכויותיו לרשויות המקומיות. דברים ברוח דומה כלולים גם בתוכניות של איזנקוט ובנט-לפיד. אך הלכה למעשה מוצעות פה האצה והעמקה של התהליך אשר הביא לדרדר מערכת החינוך עד לנקודה בה אנו נמצאים היום – ההפרטה. העברת הסמכות מידי המדינה לידי הרשויות המקומיות, כאשר הרשויות החזקות יספקו לילדיהן חינוך ראוי, והרשויות המוחלשות, שכבר היום מתקשות להחזיק את הראש מעל למים, יעניקו חינוך ברמה ירודה – ינציחו את הפערים המעמדיים הגדלים במערכת החינוך.

רשויות מקומיות מוחלשות מתמודדות כבר היום עם השתלטות של הפשע המאורגן על חלקים נרחבים בפעילותן (ר' עמ' 4). לאחר ההפרטה של חלקים מתקציבי החינוך דרך תוכנית גפ"ן, התרחבה ההשתלטות של ארגוני פשיעה על אותם תקציבים, וכך הם הגיעו לבתי הספר עצמם. תופעה זו רווחת יותר ברשויות מקומיות ערביות, שם הפקרת האוכלוסייה לפשע המאורגן היא תופעה עליה כבר נכתב רבות, אבל לא מוגבלת רק להן. יש לציין כי תוכנית זו גם פוגעת במעמדם ובביטחונם התעסוקתי של המורים, אשר העסקתם מועברת ממשרד החינוך לידי רשויות מקומיות ומפעלים עצמאיים. פגיעה זו אינה תקלה, אלא החלטה מודעת שמטרתה החלשת כוחם של ארגוני המורים.

חוזים אישיים

שבות ועולות לאחרונה גם הצעות בדבר חוזים אישיים למורים שיפתרו כאילו את משבר המחסור במורים. מאז חתימת ההסכם הקיבוצי עם הסתדרות המורים ב-2022, רשאי משרד האוצר לגייס מורים בחוזים אישיים. אולם במציאות מסתבר שדיווחי האוצר בדבר כוח האדם האיכותי המחכה להיכנס לתחום ההוראה אם רק יציעו לו חוזים אישיים המתגמלים מצוינות, אינם אלא סיפורי מעשיות. מספר ניסיונות פיילוט שנערכו עד כה לקליטת מורים בחוזים אישיים, נסתיימו כולם בכישלון גורף.

ב-2024 התברר שעל מנת לגייס מועמדים שיסכימו לאייש את המשרות, פנה משרד החינוך לדורשי עבודה הרשומים בלשכות תעסוקה. ניסיון זה זכה בביקורות רבות והופסק במהרה. בסיכומו של עניין נקלטו במסגרת ניסיון זה 12 מורים בלבד. גם בשנת הלימודים החולפת לא נרשמה הצלחה למי: מול יעד של 7,000 מורים בחוזים אישיים, נקלטו בפועל 31 מורים בלבד.

אם לא הספיק הכשלון המהדהד הזה, השיקו לאחרונה ממשרד החינוך, משרד העלייה והקליטה וארגון "נפש בנפש"

סוד ההצלחה של הקומוניסטים בגראץ

למשל שירות עירוני נגיש מאוד שבו אנשים יכולים לקבל טיפול וייעוץ ראשוניים בשפות רבות. ישנם גם מודלים עירוניים המעניקים לתושבים ביטחון סוציאלי. נוסף לכך קיימת מחויבות עקרונית להשאיר תשתיות חשובות בבעלות ציבורית. הדברים האלה ברובם אינם נשמעים דרמטיים במיוחד, אבל הם חשובים בחיי היומיום.

בצד המדיניות החברתית, המפלגה בגראץ מדגישה את "מדיניות הדלת הפתוחה". למה הכוונה?

מהרמה של הרובע דרך מועצת העיר והנהגת העיר ועד לראשת העיר, השאיפה של KPÖ היא להיות נגישים. אפשר לשלוח בערב אימייל בגלל בעיה קונקרטית ולקבל בבוקר תשובה או מועד פגישה. אלקה קאר מקיימת פגישות אישיות רבות כאלה במהלך השנה, וכך גם נבחרות ונבחרי הציבור האחרים. בנוסף ישנם אירועי שכונה, מטבחי שכונה, בזארים של ספרים ופעילויות אחרות. כך נוצר קשר ישיר ורציף עם הציבור מבלי לחכות לקמפיין הבחירות.

למרות ההצלחות הגדולות בבחירות, בגראץ KPÖ אינה מפלגת המונים. האם זו סתירה?

זו הערה חשובה. בגראץ חיים בערך 300 אלף תושבות ותושבים, ובמפלגה ישנם רק כמה מאות חברות וחברים. כלומר, ההצלחה מתבטאת במידה רבה מאוד בבחירות. אבל מנקודת מבט קומוניסטית או שמאלית צריך לעסוק גם בקידום ההתארגנות ובעצמה עצמית של אנשים. זה קורה, ובשנים האחרונות הנושא חשוב יותר, אבל עדיין בהיקף מוגבל יחסית.

האם כוחה המועט של 'מפלגת החירות' הימנית-קיצונית בגראץ קשור בחוזק של KPÖ?

אני אכן רואה בכך את אחד ההישגים הגדולים בגראץ. בצד הביקורת המוצדקת, במהלך השנים הצליחה המפלגה להציע אלטרנטיבה אמינה לאנשים שכבר לא מוצאים את עצמם במערכת הפוליטית. במקומות אחרים קולות כאלה מגיעים לעיתים קרובות מאוד לימין הקיצוני.

במשך זמן רב נטו גם בשמאל האוסטרי לזלזל בהישגכם בגראץ. האם זה השתנה?

כן, בהחלט. במשך זמן רב אמרו בערך כך: זו פשוט המדיניות ה"צדקנית" או הפילנתרופית הזאת של גראץ, יחד עם כמה מועמדות ומועמדים מובילים שהם פופולריים במיוחד. כיום סניפים מפלגתיים רבים מנסים במודע לאמץ אלמנטים מהגישה הזאת. העיר זלצבורג היא הדוגמה הבולטת ביותר, אבל גם בערים אחרות רואים ניסיונות לעבוד עם דלתות פתוחות, מדיניות חברתית קונקרטית, פעילות שכונתית או תקרת השכר. בחלק מהמקרים זה מצליח מאוד.

אפשר ליישם את המודל הזה באוסטריה כולה?

זה לא כה פשוט. מה שאנחנו רואים בגראץ עובד בברור טוב מאוד ברמה המוניציפלית, אבל אי אפשר להעתיק אותו אחד לאחד לרמה הארצית. דווקא בגלל זה גראץ מעניינת: לא כמדריך מוכן לפוליטיקה שמאלית, אלא כדוגמה למה שיכול לקרות כאשר עקרונות מסוימים מיושמים בעקביות במשך עשרות שנים.

דניאל ואנה, וינה

המפלגה הקומוניסטית האוסטרית (KPÖ) היא מאז שנות התשעים כוח פוליטי מרכזי בגראץ, העיר השנייה בגודלה באוסטריה. זאת שעה שברמה הפדרלית נותרה המפלגה שולית. בבחירות האחרונות למועצת העיר רשמה KPÖ הישג משמעותי, ואלקה קאר נבחרה שוב לראשות העיר. "זו הדרך" שוחח עם לאו, פעיל שמאל ותיק שהתמודד כמועמד בלתי-מפלגתי ברשימת KPÖ בגראץ, על מקורות ההצלחה של המפלגה – עקביות פוליטית, עבודה חברתית קונקרטית וקשר ישיר עם התושבות והתושבים, וגם על גבולותיו של המודל ועל הפער בין הצלחה בקלפי לבין בניית מפלגת המונים.

בבחירות שנערכו בסוף יוני השנה שוב השגתם בגראץ תוצאה מרשימה מאוד. איך נוהל קמפיין הבחירות?

הקמפיין היה ממוקד באלקה קאר. זה גם היה הגיוני, משום שהיא פופולרית מאוד בעיר. במקביל ניסו להראות מה נעשה בשנים האחרונות. היו הישגים במדיניות החברתית, התחבורתית והבריאותית. אולי לא היה הישג ענק אחד בכל תחום, אבל הייתה התקדמות רציפה. הרושם שלי הוא שהפופולריות של הנהגת העיר נובעת גם מסגנון שלטון רגוע ולא מתלהם. חילוקי הדעות נדונו בישיבות, בלי לייצר כל הזמן מריבות פוליטיות פומביות.

מבחץ גראץ מוצגת כמתכון מוצלח לפוליטיקה שמאלית. האם קיים "מודל גראץ"?

אני תמיד מדגיש כי שום דבר ממה ש-KPÖ בגראץ עושה אינו באמת חדש. אלה דברים שהם חלק מהעשייה של תנועות שמאליות וחברתיות כבר מאה או מאה וחמישים שנה. אבל כאן מיישמים היבטים מסוימים בצורה עקבית ביותר. הדוגמא המפורסמת ביותר היא הדירור. זה נושא מרכזי מאז תחילת שנות התשעים, ונשארים איתו לאורך זמן. זה לא קמפיין של שנתיים או שלוש שאחרי עוברים לנושא הבא. אם דירור הוא נושא פוליטי חשוב עבורך, בגראץ די ברור לך מהי עמדת KPÖ בנושא.

במשך שנים KPÖ הייתה מפלגה ממש קטנה באוסטריה. מה נשתנה?

אחרי 1945 איבדה המפלגה די מהר מחשיבותה הפוליטית. אי אפשר היה להשוות אותה למפלגות הקומוניסטיות הגדולות באיטליה או בצרפת. בגראץ, לעומת זאת, נשאר לפחות מנדט קומוניסטי אחד במועצת העיר. בתחילת שנות התשעים, כאשר מפלגות קומוניסטיות קרסו בארצות רבות, החלה כאן התפתחות אחרת. המפלגה בגראץ סברה אז שעליה לפעול כמפלגה שיש בה תועלת בחיי היומיום. היא החלה להתמקד מאוד במדיניות דירור ובעזרה קונקרטית. הסיסמה "לעזור במקום לדבר" נובעת מגישה זו. ב-1993 זכתה המפלגה במפתיע במנדט שני, ואלקה קאר נכנסה למועצת העיר. ב-1998 השיגה המפלגה נציגות בסנאט העירוני וקיבלה אחריות על תחום הדירור. ב-2003 היא השיגה KPÖ לראשונה יותר מעשרים אחוזים מהקולות.

מה עשתה הנהגת העיר בשנים האחרונות?

בתחום הדירור, נבנו או נמסרו כמה מאות דירות עירוניות חדשות. בתחום התחבורה קודמו פרויקטים גדולים יותר, במיוחד הרחבה של רשת החשמליות. בתחום הבריאות פועל

"אל ילדי המחר": 70 שנה למותו של ברכט

משחק בחוג לאמנות התיאטרון. במסגרת ההצגות נערכה שיחה על מורשת המחזאי, "תיאטרון, לימוד", בה עלו שאלות על תיאטרון ככלי פוליטי, על כוחו של לימוד משותף, ועל הזיקות בין רעיונותיו של ברכט למציאות החברתית של ימינו. תיאטרון הבימה העלה מחזה של ברכט משנת 1944 - "מעגל הגיר הקווקזי". המחזה מספר על גרושה, נערת מטבח, המוצאת את התינוק, בנו של המושל שהודח, ומחליטה להצילו. לאחר המלחמה, דורשת אשת המושל את בנה בחזרה. על השופט אצדק לפסוק אצל מי מהשניים יגדל הילד. את הנוסח העברי של "מעגל הגיר הקווקזי" כתב אלי ביז'אווי ואת ההצגה ביים נועם שמואל. השתתפו בה השחקנים נורמן עיסא, תומר מחלוף, מאיה מעוז, ליאור זוהר ואחרים.

יוסי אבו

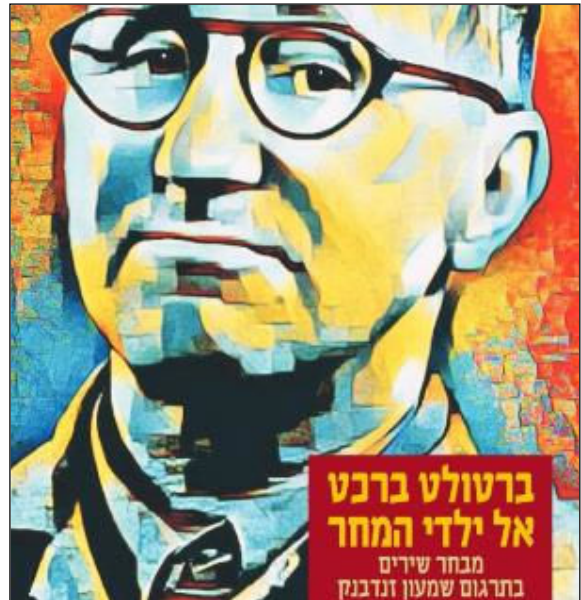


שבוע שיר / בעריכת לריסה מילר

תאומים ילדה אותנו הארץ הזו / איתן קלינסקי

הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ תְּאוֹמִים, אוֹתָם יִלְדָּה
הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ שֶׁל בְּנֵי אֶבֶר אֶחָד – אֶבְרָהָם
הָאָרֶץ הַזֹּאת בֹּכָה, עֵת יוֹצֵאֵי רַחֲמָה
כּוֹתְשִׁים חַיִּים וּמִדְמָמִים אֶת לְבָהּ,
הָאָרֶץ הַזֹּאת מְבַרְכֶת אֶת הַמִּפְסִיסִים
בֵּין בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל וּבְנֵי יִצְחָק.
אֶבְרָהָם בִּלְכֹתוֹ אֶרֶץ כְּנָעַן בֶּקֶשׁ
רֶק רָקִיעַ לָבֶן בְּלִי מִמְטָרֵי עוֹרְבִים וְעֵבִים,
הִגֵּר תוֹעָה בְּמִדְבָּר בָּאֵר שֶׁבַע
שָׁאֵלָה רֶק חֶמֶת מִיָּם חַיִּים
וּמִעֵץ רָקִיעַ חוֹמֶל,
שֶׁלֹא יָבִיחַ קֶבֶר לִילָד,
שֶׁלֹא יִמְטִיר נֶשְׁרִים צְמָאִים.
אֲנִי עִם אֲחִי בְּנֵי אֶבְרָהָם,
בְּשֹׁמֵר אֶפֶל שֶׁל בָּקָר
רוֹתֵחַ עֲנִיָּה סֶעֱרָה לֹא נִחְמָה (1)
מִבְּקֶשׁ קוֹם
לְרֵעוֹת בְּאֵבִי נַחַל שְׁלוֹם
בְּכֶרֶם עֲנָב מִצְפָּה לְבוֹצְרֵי
בְּכֶרֶם זֵית מִצְפָּה לְמוֹסְקֵי
בְּמִטֶּע תְּאֵנָה מִצְפָּה לְאוֹרֵי
בְּמִטֶּע תְּמָר מִצְפָּה לְגוֹדְדֵי
בְּמִטֶּע תְּפוּחַ מִצְפָּה לְקוֹטְפֵי.
אֲנִי עִם אֲחִי, בְּנֵי אֶבְרָהָם,
אֲנִי עִם יִצְחָק וְיִשְׁמַעֵאל
מִלִּטָּף צִמְחֵי רַחֲמָה שֶׁל הָאָרֶץ
מִחֶבֶק תְּאוֹמִים יִצְחָק וְיִשְׁמַעֵאל
כִּי תְאוֹמִים יִלְדָּה אוֹתָם הָאָרֶץ –
כִּי תְאוֹמִים יִלְדָּה אוֹתָנוּ הָאָרֶץ.
(1) ישעיהו נ"ג, 12

השיר הפותח את הספר של איתן קלינסקי – "תאומים ילדה אותנו הארץ" בהוצאת הספרים "מטען". הספר נכתב בהשראת שיריה של ענקית השירה הישראלית, חיה קדמון, חברת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, שהלכה מאתנו בטרם עת בשנת 1960.



שער הספר בהוצאת הקיבוץ המאוחד-ספריית פועלים

בחיי הקצרים (1898-1956) זכה ברטולד ברכט בהצלחה מסחררת בתיאטרון כמחזאי, ככמאי וכתיאורטיקן ("אפקט הניכור") – אך לא דווקא בתחום השירה. מרבית שירתו – הוא כתב למעלה מאלף שירים – לא פורסמה או לא כונסה בספרים עד למותו בגיל 58.

בציון 70 שנה למותו של הסופר הגרמני המהפכני והאנטי-נאצי, פרסמה הוצאת הקיבוץ המאוחד-ספריית פועלים לאחרונה מבחר שירים פרי-עטו, "אל ילדי המחר", בתרגומו של שמעון זנרבנק. האוסף כולל כ-90 שירים, בהם מהשירים האנטי-מלחמתיים שכתב ערב מלחמת עולם השנייה ובמהלכה.

שירתו המוקדמת של ברכט, בשנות העשרים שלו, זוכה בספר בייצוג נרחב. בשירתו המאוחרת, אחרי שובו של ברכט לרפובליקה הדמוקרטית של גרמניה מגלותו הכפויה בארה"ב, "מופיעה הרמוניה חדשה, דמוית ההייקו היפני והאימאג'יזם האמריקני... אולי מיטב שירתו", כפי שציין המתרגם. "אל ילדי המחר" הוא ספר תרגום השירה ה-19 של שמעון זנרבנק, חתן פרס ישראל בתרגום שירה.

ברם אין זו הפעם הראשונה ששיריו של ברכט רואים אור בעברית. זכורים תרגומים שונים ובהם: "מבחר שירים" (ספריית פועלים, 1967) – קובץ השירים הראשון של ברכט שיצא בעברית בתרגומו של מרדכי אבי-שואל בסדרת מופת שערך אברהם שלונסקי; "גלות המשוררים: מבחר שירים 1914-1956" (הוצאת הקיבוץ המאוחד / ספרי סימן קריאה, 1978) – קובץ מקיף ומרכזי של שירי ברכט בתרגומו של ה. בנימין (בנימין הרשב); האסופה "הגרזן הפורח: מבחר שירה גרמנית מודרנית" (הוצאת כתר, 1985) – אנתולוגיה רחבה, אף היא בתרגומו של זנרבנק, הכוללת חטיבת שירים נכבדה של ברכט. כתב העת "סימן קריאה" היה בימה מרכזית לפרסום ראשוני של שירים רבים של ברכט, שתרגם בעיקר הרשב.

יצוין שהתיאטרון הישראלי ציין בסוף השנה שעברה ובתחילת 2026 מלאות 70 שנה למותו של ברכט. המחזה "האם" הוצג בדצמבר בתיאטרון אוניברסיטת תל-אביב, בכימויו של יותם גוטל ובהשתתפות תלמידי שנה ג' במסלול

שני נערים פלסטינים נורו למוות

לרמאללה. חבר מועצת העיירה, עוואד אבו סמרה, מסר לסוכנות וואפא כי מספר מתנחלים פשטו על אזור בין תורמוס עיא לאל-מוע'ייר, הציבו במקום מבנים ניידים והשתלטו על אדמה השייכת לתושב מוחמד זיאד טאלב חזמה. אבו סמרה ציין כי המאחז הוקם על שטח המוערך ב-900 מ"ר, וכי המתנחלים מנעו מתושבים להגיע אליו.

לפי דו"ח המשרד הפלסטיני להגנה על האדמות ולהתנגדות להתנחלויות (24.8), בשבועות האחרונים התעצמו תקיפות המתנחלים נגד תושבים בכפרים ובעיירות בגדה המערבית, בצד הטלת מצור וניסיונות לעקירה כפויה של משפחות בחסות כוחות הכיבוש. לפי הדו"ח, משפחות פלסטיניות בג'אלוד ובקוסרה שמדרום לשכם, בתורמוס עיא ובח'לת אל-חומס במסאפר יטא, נתונות למצור, להטרדות ולתקיפות מתמשכות הכוללות חסימת דרכים, ניתוק שירותים בסיסיים, פריצה לבתים וניסיונות לאלץ את התושבים לעזוב.

בתוך כך, הדווחת המיוחדת של האו"ם למצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים הכבושים, פרנציסקה אלבנזה, קראה להצבה דחופה של כוח הגנה בינלאומי בגדה המערבית וברצועת עזה. אלבנזה כתבה בפוסט ברשת X כי האחריות לפעול לסיום הכיבוש הישראלי הבלתי חוקי מוטלת על מדינות אחרות, בהתבסס על חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק.

לדבריה, ההתנכלויות לפלסטינים נמשכות בעזה ובגדה המערבית, ובהן פגיעה במקורות מים והטלת מגבלות על תנועת התושבים ועל גישתם לשירותים בסיסיים. היא הוסיפה כי חיילים ישראלים ומתנחלים ממשיכים לנתק צינורות מים בכמה אזורים בגדה המערבית במקביל להמשך המצור על העיירה קוסרה שמדרום לשכם. לדבריה, צעדים אלה הם חלק מדפוס מתמשך של התנכלויות המשפיע ישירות על חיי הפלסטינים. באשר לרצועת עזה, אלבנזה הדגישה כי המצב מאופיין ב"הרס נרחב", וכי מספר הנפגעים ממשיך לעלות למרות כניסת הפסקת האש לתוקף. אלבנזה חזרה על קריאתה לטפל בשורשים הפוליטיים והמשפטיים של המשבר, ובראשם סיום הכיבוש הישראלי בשטחים הפלסטיניים. לדבריה, קיים צורך דחוף בהגנה בינלאומית על אזרחים בגדה המערבית, במזרח ירושלים וברצועת עזה.

נער פלסטיני בן 14 נהרג השבוע (23.8) מירי של כוחות הכיבוש במחנה הפליטים עסכר החדש, ממזרח לשכם – כך דיווחו כלי התקשורת הפלסטיניים. הנער, אסלאם אחמד עג'ורי, נורה בחזהו ומת מפצעיו. על פי הדיווחים, החיילים פלשו למחנה בשעות הבוקר, ולדברי הצבא "נרשמו עימותים עם התושבים".

יצוין כי נער בן 17, כרים סנד שלאדה, מת ביום שישי (21.8) מפצעיו לאחר שנורה בידי מתנחלים בעיירה סעיר שמצפון-מזרח לחברון, בשטחים הפלסטיניים הכבושים. תושבים מסרו לסוכנות וואפא כי קבוצות גדולות של מתנחלים חמושים תקפו בתי תושבים בח'רבת חמרוש וירו באש חיה לעבר התושבים.

בשני (24.8) דווח על תקיפת מתנחלים בכפר תל, מדרום-מערב לשכם. סוכנות וואפא מסרה כי כמה מתנחלים נכנסו לאזור המערבי של הכפר ותקפו בתי תושבים במקום. הכפר תל נתון לתקיפות ופשטות חוזרות מצד מתנחלים וכוחות הכיבוש, שכללו מעצרים נרחבים, צווי הריסה והשתלטות על בתים. ב-24 ביולי הרגו חיילי הכיבוש ומתנחלים בכפר תל ארבעה בני משפחה אחת. ארבעה נוספים נפצעו בעת שתושבי הכפר ניסו להדוף מתקפה של מתנחלים. בתקרית נהרגו גם קצין ומתנחל, אך לא ברור מי ירה בהם. לפי גרסת הצבא, אחד התושבים אחז בנשק שהיה בידי המתנחל.

כלי תקשורת פלסטיניים דיווחו כמו כן בתחילת השבוע על הקמת מאחז חדש על אדמות העיירה תורמוס עיא שמצפון

השבוע לפי איתי בנימיני



שותפות השלום

המאבק על הדמוקרטיה, השוויון והשלום מתחיל כאן

מחאת כפר סבא והשרון

מארכת את ח"כ איימן עודה

שבת 29.8 | 20:00 | קניון ערים כפר סבא



זה הדיר
ZOHADEREKH
קול שמאלי מהשטח



zoha.org.il